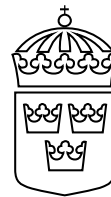

Regeringens skrivelse

2020/21:59

Redovisning av användningen av hemliga
tvångsmedel under 2019

Skr.
2020/21:59

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 10 december 2020

Morgan Johansson

Mikael Damberg
(Justitiedepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för hur bestämmelserna i rättegångsbalken om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning vid förundersökning i brottmål har tillämpats under 2019. Även tillämpningen enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott redovisas. Skrivelsen omfattar också en redogörelse av inhämtningen av uppgifter enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Slutligen omfattar skrivelsen även användningen av dessa tvångsmedel i Säkerhetspolisens verksamhet.

Innehållsförteckning

1	Ärendet och dess beredning	4
2	Riksdagens behandling av tidigare års skrivelser	5
3	Reglerna om hemliga tvångsmedel	5
3.1	Grunderna för användning av hemliga tvångsmedel	5
3.2	Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation	6
3.3	Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation	7
3.4	Hemlig kameraövervakning	8
3.5	Hemlig rumsavlyssning	8
3.6	Hemlig dataavläsning	9
3.7	Interimistiska beslut	10
3.8	Åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott	11
3.9	Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet	12
3.10	Offentliga ombud	12
3.11	Underrättelse till enskilda som varit utsatta för hemliga tvångsmedel	13
3.12	Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn	14
3.13	Regler om överskottsinformation	15
3.14	Förbud mot avlyssning i vissa fall	15
4	Myndigheternas redovisning	15
4.1	Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation	16
4.2	Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation	20
4.3	Tillämpning av bestämmelserna om hemlig kameraövervakning	23
4.4	Tillämpning av bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning	26
4.5	Tillämpningen av bestämmelserna om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott	29
4.6	Tillämpningen av bestämmelserna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet	29
4.7	Säkerhetspolisens tvångsmedelsanvändning	33
5	Myndigheternas slutsatser	33
5.1	Tillämpningen av hemliga tvångsmedel vid förundersökning i brottmål eller med anledning av begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål	33
5.2	Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet	38
5.3	Säkerhetspolisens tvångsmedelsanvändning	40
6	Regeringens bedömning av redovisningen av användningen av hemliga tvångsmedel	40

1 Ärendet och dess beredning

I enlighet med riksdagens önskemål har regeringen sedan 1983 årligen redovisat hur reglerna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (tidigare hemlig teleavlyssning) har tillämpats under det gångna året (bet. 1981/82:JuU54, rskr. 1981/82:298). Redovisningen har därefter utökats till att gälla även användningen av andra hemliga tvångsmedel och omfattar i dag också hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning vid förundersökning i brottmål, liksom tillämpningen enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (preventivlagen) samt en redogörelse för inhämtning av uppgifter enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen). Redogörelsen innefattar även användningen av dessa tvångsmedel i Säkerhetspolisens verksamhet.

Enligt förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten ska myndigheten senast den 31 maj varje år redovisa uppgifter om tillämpningen av bestämmelserna om vissa hemliga tvångsmedel enligt närmare anvisningar från regeringen. De närmare anvisningarna framgår främst av regeringens beslut från den 17 december 2015 om uppdrag att redovisa användningen av hemliga tvångsmedel (Ju2015/09908). När det gäller uppgifter om vilken tid en person varit föremål för avlyssning eller övervakning och vilken nytta ett tvångsmedel har haft ska redovisningen avse de förundersökningar som lagts ned eller där beslut i åtalsfrågan fattats under det föregående året och omfatta hela den tid som tvångsmedlet gällt. Redovisningen ska även omfatta de interimistiska tillstånd som meddelats av åklagare och hur domstol sedan beslutat i dessa fall. Uppdraget innefattar också en skyldighet att redovisa Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel på ett visst sätt.

Den 1 april 2020 trädde lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning i kraft. Lagen är tidsbegränsad till utgången av mars 2025. Med anledning av den nya lagen beslutade regeringen den 12 mars 2020 att det befintliga uppdraget om redovisning av hemliga tvångsmedel skulle kompletteras med en redovisning av myndigheternas användning av hemlig dataavläsning med stöd av den nya lagen (Ju2020/01059). Myndigheternas redovisning av hemlig dataavläsning ska ske med början 2021 och finns därför inte med i årets redovisning.

Den senaste redovisningen till riksdagen gjordes i december 2019 i skrivelsen Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2018 (skr. 2019/20:56). Skrivelsen behandlades av riksdagen i början av 2020 (bet. 2019/20:JuU20, rskr. 2019/20:196).

Regeringen lämnar nu en redogörelse för användningen av hemliga tvångsmedel under 2019. Redogörelsen bygger på uppgifter som har lämnats till regeringen av Åklagarmyndigheten i samverkan med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Tullverket och Säkerhetspolisen (Ju2020/02045).

2 Riksdagens behandling av tidigare års skrivelser

Skr. 2020/21:59

Riksdagen har över tid vid sin behandling av regeringens årliga skrivelse om användningen av hemliga tvångsmedel anfört bl.a. att skrivelserna utvecklats positivt genom att redovisningen på ett mer noggrant och tydligt sätt redogör för användningen av hemliga tvångsmedel och att riksdagen utgår från att regeringen fortsätter med sina överväganden om hur skrivelsen ytterligare kan förbättras och utvecklas (se t.ex. bet. 2006/07:JuU4, rskr. 2006/07:96 och bet. 2008/09:JuU15, rskr. 2008/09:195).

Vid behandlingen av redovisningen av användningen av hemliga tvångsmedel under 2018 angav riksdagen, liksom vid föregående års behandling, att nuvarande uppdrag ger en mer fullständig bild av hur hemliga tvångsmedel används och bidrar till att höja kvaliteten i redovisningen samt att redovisningen visade att de hemliga tvångsmedlen inneburit en reell nytta. Vidare noterade riksdagen återigen med tillfredsställelse att Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten under 2017 börjat registrera hemliga tvångsmedel i ett särskilt it-stöd (bet. 2019/20:JuU20, rskr. 2019/20:196).

3 Reglerna om hemliga tvångsmedel

3.1 Grunderna för användning av hemliga tvångsmedel

Bestämmelser om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som tvångsmedel vid utredning av brott finns i 27 kap. rättegångsbalken. Bestämmelser om hemlig dataavläsning finns i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Särskilda bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte finns i preventivlagen och i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Möjlighet att meddela tillstånd till att använda hemliga tvångsmedel finns också i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Sedan den 1 december 2017 gäller lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder för EU:s medlemsstater, med undantag för Danmark och Irland. Reglerna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet finns i inhämtningslagen.

I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av

den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande fri- och rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt eller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Motsvarande skydd följer av EU:s rättighetsstadga inom EU-rättens tillämpningsområde (artikel 7 och 52.3 i stadgan).

Tvångsmedel som innefattar ingrepp i den privata sfär som artikel 8 i Europakonventionen är avsedd att skydda, kan enligt konventionen endast gottas om de har stöd i lag och omfattas av de undantag som anges i artikel 8.2. Genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är Europakonventionen direkt tillämplig i Sverige. I 2 kap. 19 § regeringsformen föreskrivs att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, hemlig dataavläsning, preventiva tvångsmedel och inhämtning av uppgifter i underrättelseverksamhet utgör för brottsbekämpningen nödvändiga undantag från det skydd mot intrång i enskildas privat- och familjeliv som annars gäller enligt såväl grundlag, Europakonventionen som EU:s rättighetsstadga.

För all användning av tvångsmedel gäller tre allmänna principer. Dessa principer, som knyter an till innehållet i 2 kap. 21 § regeringsformen, är ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Ändamålsprincipen innebär att en myndighets befogenhet att använda ett tvångsmedel ska vara bundet till det ändamål för vilket tvångsmedlet har beslutats. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen, som är lagfäst i bl.a. 27 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken, innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

3.2 Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet (27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken). Definitionen omfattar telefon- och telefaxtrafik, e-posttrafik och över-

föring av datafiler. Avlyssning får, med vissa begränsningar, verkställas även utanför allmänt tillgängliga telenät, t.ex. inom större företagsnät.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas vid förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, vissa samhällsfarliga brott eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott om en sådan gärning är straffbelagd. Avlyssning får också användas vid förundersökning om annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år (27 kap. 18 § andra stycket rättegångsbalken).

En förutsättning för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen. Avlyssning får avse ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehaft av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte. Avlyssningen får också avse ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta (27 kap. 20 § första stycket rättegångsbalken).

Det är rätten som på ansökan av åklagaren prövar om tillstånd ska ges till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. När en ansökan eller anmälan inkommit ska rätten utse ett offentligt ombud i ärendet och hålla ett sammanträde (27 kap. 21 och 28 §§ rättegångsbalken).

I kriminella kretsar är det vanligt att anonyma simkort används i mobiltelefoner och att såväl kort som telefoner byts ut i syfte att undvika och försvåra avlyssning. Varje gång ett sådant byte sker behöver ett nytt tvångsmedelsbeslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation meddelas och rätten hålla ett sammanträde (27 kap. 28 § rättegångsbalken). Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2020 infördes en ny bestämmelse i rättegångsbalken (27 kap. 28 a §) som innebär att rätten under vissa förutsättningar får pröva en ansökan eller anmälan om ytterligare tillstånd till hemlig avlyssning utan att hålla sammanträde. Genom det förenklade förfarandet kan rätten meddela sitt beslut snabbare eftersom man inte behöver vänta in ett sammanträde, vilket möjliggör en effektivare brottsbekämpning.

3.3 Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken). Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får även sådana meddelanden hindras från

att nå fram (27 kap. 19 § andra stycket rättegångsbalken). Tvångsmedlet ger inte tillgång till innehållet i utväxlade meddelanden.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas vid förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader, dataintrång, barnpornografibrott som inte är att anse som ringa, narkotikabrott och narkotikasmuggling samt vissa samhällsfarliga brott. Detsamma gäller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är straffbelagd (27 kap. 19 § tredje stycket rättegångsbalken).

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas när någon är skäligen misstänkt för brottet eller, med vissa begränsningar, för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet. Åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § rättegångsbalken).

Frågor om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation prövas av rätten på ansökan av åklagaren (27 kap. 21 § rättegångsbalken).

Till skillnad från hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, som nästan uteslutande är framåtsyftande och har som ändamål att avlyssna kommunikation i realtid, avser hemlig övervakning av elektronisk kommunikation oftast förfluten tid. De brottsbekämpande myndigheterna är därför i ärenden om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation beroende av att teleoperatörerna har lagrat uppgifter som kan lämnas ut i efterhand. Sedan den 1 oktober 2019 gäller nya bestämmelser om lagring av uppgifter om elektronisk kommunikation i brottsbekämpande syfte, s.k. datalagring. Bestämmelserna innebär en skyldighet för de företag som bedriver anmälningspliktig verksamhet enligt 2 kap. 1 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation att för brottsbekämpningsändamål lagra uppgifter från tele- och internetkommunikation under viss tid (se avsnitt 5.1 för en beskrivning av bakgrunden till ändringarna).

3.4 Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda tv-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas (27 kap. 20 a § första stycket rättegångsbalken). Ljudinspelning är inte tillåtet vid en sådan övervakning. Förutsättningarna för hemlig kameraövervakning är i huvudsak desamma som för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Övervakningen får endast omfatta en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. Övervakningen får även omfatta den plats där ett brott har begåtts eller en nära omgivning till denna plats i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 c § rättegångsbalken).

3.5 Hemlig rumsavlyssning

Hemlig rumsavlyssning innebär att avlyssning eller upptagning görs i hemlighet med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud.

Avlyssningen får omfatta tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till (27 kap. 20 d § första stycket rättegångsbalken).

Hemlig rumsavlyssning får användas vid förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år. Tvångsmedlet får vidare användas vid en förundersökning om spioneri eller brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter. Även vid utredning av försök, förberedelse eller stämpling till nu angivna brott får hemlig rumsavlyssning användas. Hemlig rumsavlyssning får också användas vid förundersökning om vissa särskilt angivna brott, t.ex. människohandel och våldtäkt, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde skulle överstiga fängelse i fyra år. Även för försök, förberedelse eller stämpling till sådana särskilt angivna brott får tillstånd ges om gärningen är straffbelagd och det kan antas att dess straffvärde överstiger fängelse i fyra år (27 kap. 20 d § andra stycket rättegångsbalken).

En förutsättning för hemlig rumsavlyssning är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 e § första stycket rättegångsbalken). Avlyssningen får avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avser åtgärden någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får tvångsmedlet användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där (27 kap. 20 e § andra stycket rättegångsbalken).

Frågor om hemlig rumsavlyssning prövas av rätten på ansökan av åklagaren. När en ansökan eller anmälan inkommit ska rätten utse ett offentligt ombud i ärendet och hålla ett sammanträde (27 kap. 21 och 28 §§ rättegångsbalken).

3.6 Hemlig dataavläsning

Den 1 april 2020 trädde lagen om hemlig dataavläsning i kraft. Hemlig dataavläsning innebär att uppgifter, som är avsedda för automatiserad behandling, i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel läses av eller tas upp i ett avläsningsbart informationssystem (1 § första stycket). Hemlig dataavläsning kan ge tillgång till flera olika slags uppgifter, vilka preciseras närmare i lagen om hemlig dataavläsning (1 § andra stycket och 2 §). Det är fråga om kommunikationsavlyssningsuppgifter, kommunikationsövervakningsuppgifter, platsuppgifter, kameraövervakningsuppgifter och rumsavlyssningsuppgifter samt uppgifter som finns lagrade i ett avläsningsbart informationssystem och uppgifter som visar hur ett avläsningsbart informationssystem används. Regelverket skiljer sig åt i vissa delar beroende på vilken uppgiftstyp som omfattas av tillståndet.

Hemlig dataavläsning får användas vid en förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, vissa samhällsfarliga brott eller försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott om en sådan gärning är straffbelagd. Hemlig dataavläsning får även användas vid förundersökning för annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år. När hemlig dataavläsning avser rumsavlyssningsuppgifter är dock kravet detsamma som vid hemlig rumsavlyssning, dvs. att tillstånd endast får meddelas vid misstanke om sådan brottslighet som avses i 27 kap. 20 d § andra stycket brottsbalken (se föregående avsnitt).

En förutsättning för att hemlig dataavläsning ska få användas är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen (4 § lagen om hemlig dataavläsning). Om hemlig dataavläsning avser kameraövervaknings- eller rumsavlyssningsuppgifter får åtgärden endast användas på en plats där det kan antas respektive finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig.

Frågor om hemlig dataavläsning prövas av rätten på ansökan av åklagare. En ansökan om hemlig dataavläsning vid särskild utlänningskontroll ska dock göras av Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten (14 §). När en ansökan eller anmälan har kommit in ska rätten utse ett offentligt ombud i ärendet och hålla ett sammanträde (16 §).

Som nämns i avsnitt 1 ska användningen av hemlig dataavläsning redovisas till regeringen inom ramen för den årliga redovisningen av hemliga tvångsmedel, med början 2021.

3.7 Interimistiska beslut

Åklagare har möjlighet att fatta interimistiska beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning förutom i de fall då tvångsmedlet avser rumsavlyssningsuppgifter. Ett interimistiskt beslut innebär att en åklagare lämnar tillstånd till hemliga tvångsmedel i avvaktan på rättens prövning. Om en åklagare har fattat ett interimistiskt beslut om avlyssning eller övervakning ska detta utan dröjsmål anmälas till rätten som skyndsamt ska pröva ärendet. Om rätten kommer fram till att det inte finns skäl för det hemliga tvångsmedlet ska den upphäva åklagarens beslut. Om åklagarens beslut har hunnit verkställas innan rätten prövat beslutet ska rätten i stället pröva om det funnits skäl för beslutet. Om rätten kommer fram till att det inte funnits sådana skäl får de inhämtade uppgifterna inte användas i en brottsutredning till nackdel för den som har omfattats av avlyssningen eller övervakningen, eller för någon annan som uppgifterna avser (27 kap. 21 a § rättegångsbalken och 17 § lagen om hemlig dataavläsning).

3.8 Åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Skr. 2020/21:59

Preventivlagen ger myndigheterna en möjlighet att använda hemliga tvångsmedel för att förhindra brott, s.k. preventiva tvångsmedel. Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar bl.a. sabotage, spioneri och terroristbrott (1 § första stycket). Tillstånd får också meddelas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att utövas sådan brottslig verksamhet och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet (1 § andra stycket). Tillstånd till hemlig dataavläsning får meddelas under samma förutsättningar, förutom när det gäller rumsavlyssningsuppgifter (7 § fjärde stycket lagen om hemlig dataavläsning).

Hemlig avlyssning och övervakning av elektronisk kommunikation får enligt 2 § preventivlagen enbart avse

- ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid tillståndet avser innehas eller har innehaft av den för tvångsmedlet aktuella personen, eller som annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller
- ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att personen under den tid tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig kameraövervakning får endast avse en plats där den person som är aktuell för tvångsmedlet kan antas komma att uppehålla sig, eller en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats (3 §).

Tvångsmedlet får användas endast om det är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som lagen omfattar. Dessutom måste skälen för åtgärden uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för personen som tvångsmedlet avser eller för något annat motstående intresse (5 §).

Tillstånd till hemlig dataavläsning får i dessa fall endast avse ett avläsningsbart informationssystem som används, eller som det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av en person som uppfyller de förutsättningar som anges i 7 § lagen om hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter, kommunikationsövervakningsuppgifter eller platsuppgifter får även avse ett avläsningsbart informationssystem som det finns synnerlig anledning att anta att en person som anges i 7 § under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

3.9 Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet

Enligt inhämtningslagen får Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket i sin underrättelseverksamhet i hemlighet hämta in uppgifter om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller uppgifter om inom vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits. Inhämtningen får endast göras från den som enligt lagen om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst (1 § inhämtningslagen).

Uppgifter får hämtas in om omständigheterna är sådana att åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar bl.a. brott som har minst två års fängelse som minimistraff eller vissa samhällsfarliga brott, om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse (2 §). De särskilt uppräknade brotten fanns tidigare i en tidsbegränsad bestämmelse. Sedan den 1 oktober 2019 är dock bestämmelsen permanent (prop. 2018/19:86). Från och med samma datum fattas beslut om inhämtning av uppgifter av åklagare vid Åklagarmyndigheten efter ansökan av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket (3 §). Innan lagändringen fattades beslut av myndigheterna själva. Som nämnts i avsnitt 3.3 gäller sedan den 1 oktober 2019 även nya bestämmelser om datalagring i lagen om elektronisk kommunikation.

Genom lagen om hemlig dataavläsning finns möjlighet att, på samma sätt som följer av inhämtningslagen, hämta in kommunikationsövervakningsuppgifter och platsuppgifter om åtgärden är av synnerlig vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslig verksamhet som anges i 2 § inhämtningslagen. I dessa fall får dock inte meddelanden hindras från att nå fram och om tillståndet avser kommunikationsövervakningsuppgifter får tillståndet endast avse förfluten tid.

3.10 Offentliga ombud

I ärenden om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, hemlig dataavläsning och motsvarande preventiva tvångsmedel gäller ett system med offentliga ombud (27 kap. 26–30 §§ rättegångsbalken, 16 § lagen om hemlig dataavläsning och 6 § andra stycket preventivlagen). Det offentliga ombudet är motpart till åklagaren vid sammanträden inför domstol och har till uppgift att bevaka enskildas rätt och integritetsintressen i allmänhet. Det offentliga ombudet ska lyfta fram alla aspekter, även t.ex. skydd för tredje mans integritet. Det offentliga ombudet ska också bevaka att de grundläggande principerna för tvångsmedelsanvändning följs. Det offentliga ombudet ska ha tillgång till allt material som ligger till grund

3.11 Underrättelse till enskilda som varit utsatta för hemliga tvångsmedel

Den som är eller har varit misstänkt för brott ska underrättas om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning eller hemlig dataavläsning som han eller hon har utsatts för (27 kap. 31 § rättegångsbalken samt 28 och 29 §§ lagen om hemlig dataavläsning). Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Detsamma gäller i fall om hemlig dataavläsning om ett sådant avläsningsbart informationssystem som avses i lagen om hemlig dataavläsning innehas av någon annan än den misstänkte. Om inhämtningen har gjorts i syfte att utreda vem som är skäligen misstänkt och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa behöver dock ingen underrättelse lämnas. Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas. En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutats. En underrättelse ska dock skjutas upp om sekretess enligt vissa bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen gäller för uppgiften. Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att förundersökningen avslutades behöver någon underrättelse inte lämnas. Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten ska i dessa fall informeras. Underrättelseskyldigheten omfattar inte utredningar om sådan brottslighet som hör till Sakerhetspolisens verksamhetsområde, t.ex. brott mot Sveriges säkerhet, sabotagebrott och terroristbrott. En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Även den som varit utsatt för tvångsmedel enligt preventivlagen ska underrättas om tvångsmedelsanvändningen om det gäller mord, dråp, grov misshandel, synnerligen grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande i avsikt att påverka ett offentligt organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd (16 §). Dessa regler gäller även när hemlig dataavläsning använts i dessa situationer (29 § lagen om hemlig dataavläsning). Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning, ett avläsningsbart informationssystem eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas. Underrättelse ska lämnas så snart

det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i har avslutats. En underrättelse ska dock skjutas upp om sekretess gäller för uppgiften. Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att det ärende i vilket åtgärden vidtogs avslutades behöver någon underrättelse inte lämnas. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska då informeras. En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

Den 18 april 2019 gav regeringen Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i uppdrag att övergripande redovisa hur vanligt det är att en enskild inte får en underrättelse om användning av hemliga tvångsmedel på grund av sekretess och att belysa vilka konsekvenser som en förlängd frist för underrättelseskyldigheten skulle kunna få (Ju2019/01552). Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden redovisade uppdraget den 6 maj 2020 (Ju2020/01087).

3.12 Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden är en myndighet under regeringen som bl.a. har till uppgift att utöva tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel och därmed sammanhängande verksamhet. Myndighetens verksamhet är reglerad i både lag och förordning (lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet och förordningen [2007:1141] med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden).

Nämnden ska utöva tillsyn genom inspektioner och andra undersökningar (2 § första stycket lagen om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet). Tillsynen avser ofta granskning av tvångsmedelsdiarier och enskilda tvångsmedelsärenden hos polisen och åklagarna. Mestadels tillämpar nämnden en s.k. tematisk tillsynsmetod. Med tematisk tillsyn avses att granskningen sker mot bakgrund av vissa i förväg definierade frågeställningar. Tillsynen ska särskilt syfta till att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel varit författningsenlig (1 § fjärde stycket). Nämnden får efter granskningen uttala sig om vad den kommit fram till och om vad som bör ändras i den granskade myndighetens verksamhet (2 § andra stycket). Nämnden kan även uppmärksamma regeringen på behovet av förändringar i lag eller annan författning.

Nämnden är skyldig att på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel eller varit föremål för viss typ av personuppgiftsbehandling och om användningen av tvångsmedel och därmed sammanhängande verksamhet eller behandlingen av personuppgifter har utförts i enlighet med lag eller annan författning. Nämnden ska underrätta den enskilde om att kontrollen har utförts (3 §).

Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn omfattar även tillämpningen av inhämtningslagen och lagen om hemlig dataavläsning. Den ansökande myndigheten, dvs. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen

eller Tullverket, ska underrätta nämnden om samtliga beslut om inhämtning enligt inhämtningslagen. Underrättelsen ska lämnas senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutades (5 § inhämtningslagen). Nämnden ska också underrättas när rätten har beslutat i frågor om hemlig dataavläsning (21 § lagen om hemlig dataavläsning).

3.13 Regler om överskottsinformation

När tvångsmedel används kan det komma fram uppgifter som inte rör det brott som har legat till grund för tvångsmedelsbeslutet. Uppgifterna kan i stället ha betydelse för att utreda ett annat brott eller för att förhindra nya brott. För användningen av sådan information gäller vissa begränsningar, t.ex. i vilka situationer uppgifterna får användas för att inleda en förundersökning (27 kap. 23 a § rättegångsbalken, 6 och 7 §§ inhämtningslagen, 28 § lagen om hemlig dataavläsning samt 12 § preventivlagen).

3.14 Förbud mot avlyssning i vissa fall

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte avse telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna om frågeförbud (36 kap. 5 § andra–sjätte styckena rättegångsbalken), inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram. Om det under avlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande ska avlyssningen omedelbart avbrytas. Hemlig rumsavlyssning får inte avse samtal eller annat tal där någon sådan person talar. Om det under rumsavlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller tal, ska avlyssningen omedelbart avbrytas. Upptagningar och uppteckningar ska omedelbart förstöras i de delar som omfattas av förbudet (27 kap. 22 § rättegångsbalken). Detsamma gäller för hemlig dataavläsning om det är fråga om kommunikationsavlyssnings- eller rumsavlyssningsuppgifter. Hemlig rumsavlyssning får inte heller avse vissa i lagen särskilt angivna platser som används för verksamhet som omfattas av sekretess, t.ex. verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, psykologer och präster inom trossamfund (27 kap. 20 e § tredje stycket rättegångsbalken). Slutligen får hemlig dataavläsning inte avse ett avläsningsbart informationssystem som stadigvarande används eller är särskilt avsett att användas av personer som genom sitt yrke har sådan tystnadsplikt som följer av 36 kap. 5 § rättegångsbalken (11 § lagen om hemlig dataavläsning).

4 Myndigheternas redovisning

Nedan följer en redogörelse för Åklagarmyndighetens, Ekobrottsmyndighetens, Polismyndighetens och Tullverkets tvångsmedels-

användning under 2019. En redogörelse för Säkerhetspolisens tvångsmedelsanvändning under 2019 finns i avsnitt 4.7.

Ärenden om hemliga tvångsmedel vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten registreras sedan mitten av januari 2017 i ett särskilt it-stöd kallat HTM-Cåbra. De statistiska uppgifterna om antalet tillstånd och antalet misstänkta personer som ligger till grund för årets redovisning är för tredje gången hämtade från detta system. Tidigare år har uppgifterna hämtats från manuella diariet.

Myndigheterna framhåller i sin redovisning att en person kan ha varit föremål för flera olika former av hemliga tvångsmedel och att samma person i dessa fall räknas under flera tvångsmedel. En sammanräkning av antalet personer som redovisas för varje tvångsmedel ger således inte en uppgift om hur många olika individer som totalt varit föremål för hemliga tvångsmedel.

4.1 Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

Antalet personer

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har omfattat 1 623 personer under 2019, vilket innebär en liten ökning jämfört med 2018 då 1 517 personer avlyssnades.

Antalet personer fördelat på brottstyp

Antalet personer som varit föremål för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 45 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (48 procent 2018, 48 procent 2017)
- 36 procent våldsbrott (34 procent 2018, 34 procent 2017)
- 1 procent sexualbrott eller människohandel (2 procent 2018, 2 procent 2017)
- 2 procent tillgreppsbrott (2 procent 2018, 2 procent 2017)
- 2 procent ekonomisk brottslighet (4 procent 2018, 5 procent 2017)
- 13 procent övriga brott (10 procent 2018, 9 procent 2017).

Antalet tillstånd

Antalet tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har 2019 ökat något jämfört med 2018. Av redovisningen framgår att domstolarna under 2019 meddelade 4 793 tillstånd till sådan avlyssning. Under 2018 meddelades 4 648 tillstånd.

Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation med anledning av en begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål har meddelats i 22 fall under 2019. Under 2018 var det 93 sådana fall.

Under 2019 har domstol avslagit åklagares begäran om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation i 35 fall. Under 2018 avslag domstol begäran om tillstånd i 27 fall. För 2018 och 2019 saknas

uppgift om antalet avslag med anledning av begäran om rättslig hjälp eftersom det inte går att utläsa ur HTM-Cåbra om avslagen avser ett nationellt eller ett internationellt ärende. Eventuella avslag ingår i stället i redovisat antal avslag för respektive tvångsmedel.

Åklagare har fattat 272 interimistiska beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation under 2019. Domstol har upphävt sex av besluten. Under 2018 fattade åklagare 176 interimistiska beslut. Domstol upphävde ett beslut.

Antalet tillstånd fördelat på brottstyp

Antalet tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 46 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (45 procent 2018, 49 procent 2017)
- 36 procent våldsbrott (37 procent 2018, 37 procent 2017)
- 1 procent sexualbrott eller människohandel (1 procent 2018, 3 procent 2017)
- 1 procent tillgreppsbrott (3 procent 2018, 1 procent 2017)
- 3 procent ekonomisk brottslighet (5 procent 2018, 3 procent 2017)
- 12 procent övriga brott (9 procent 2018, 7 procent 2017).

Narkotikabrott och narkotikasmuggling är, i likhet med de senaste åren, de dominerande brottstyperna där hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation används.

Avlyssningstid

Den längsta verkställighetstiden för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation som avslutades under 2019 var 658 dagar, jämfört med 578 dagar under 2018. Den genomsnittliga avlyssningstiden per tillstånd var 39 dagar under 2019, att jämföra med 43 dagar under 2018. Den kortaste avlyssningstiden var en dag. Mediantiden uppgick i likhet med 2018 till 29 dagar.

Nyttan av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

I de ärenden som omfattas av redovisningen av nyttan har hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation under 2019 använts vid 1 525 brott. I redovisningen för 2018 omfattades 1 651 brott. Nedan anges i vilken omfattning den hemliga avlyssningen inneburit något resultat för utredningen. Summan överstiger 100 procent eftersom en och samma tvångsmedelsanvändning kan ha gett upphov till flera olika nyttor.

Under förundersökning

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har utgjort underlag i förhörssituation	716	47 %	47 %	50 %

Skr. 2020/21:59	Uppgifterna har medfört att effektiv spaning har kunnat genomföras	774	51 %	61 %	54 %
	Uppgifterna har bidragit till att annat tvångsmedel använts mot den misstänkte	522	34 %	34 %	40 %
	Uppgifterna har bidragit till utredning av brottsutbyte	135	9 %	10 %	12 %
	Uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte	684	45 %	46 %	43 %

Efter förundersökning

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat avföras från utredningen	173	11 %	19 %	16 %
Uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat åtalas	519	34 %	34 %	35 %
Uppgifterna har åberopats som bevisning i stämningsansökan	505	33 %	33 %	33 %

Överskottsinformation

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har bidragit till att något tvångsmedel använts mot en annan person i samma förundersökning	271	18 %	19 %	25 %
Uppgifterna har använts för att utreda brott i en annan förundersökning	98	6 %	6 %	5 %

Övrigt

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har på annat sätt bidragit till att utredningen kunnat föras framåt	697	46 %	42 %	37 %

Nyttan av hemlig avlyssning ska även redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för 2019.

- Ett ärende rörde ett styckmord där kroppen hittades först ett år efter att målsäganden försvann från sitt hem. Den tekniska undersökningen visade att hemmet med största sannolikhet var brottsplatsen för styckningen av kroppen. Kroppen var i mycket dåligt skick, så varken

dödssätt eller dödsorsak kunde visas. Redan ganska tidigt efter målsägandens försvinnande misstänktes hennes pojkvän X ha med försvinnandet att göra. Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation beviljades avseende X:s telefon och pågick en tid efter att målsäganden försvunnit. X talade då med släkt och vänner om hennes försvinnande och sa bl.a. att det var synd om målsäganden som blivit ihjälslagen på sin födelsedag (vilket ingen annan än mördaren kunde veta, då det, när samtalet ägde rum, var oklart när målsäganden faktiskt försvunnit) och att målsägandens telefon fanns i hennes bostad (vilket X inte borde kunna veta om han inte varit där när hon försvann eller avled eftersom lägenheten var avspärrad av polis). X beskrev också i samtal vad målsäganden hade på sig när hon försvann/dog. X försökte även sprida desinformation som skulle göra att andra personer än han själv kunde misstänkas för brottet. X:s uttalanden i samtalen, tillsammans med bl.a. att X kunde bindas till styckningen och att målsäganden anmält X för att ha brukat våld mot henne vid ett flertal tillfällen, gjorde att domstolarna ansåg det visat att det var X som med uppsåt dödat målsäganden. X dömdes i såväl tingsrätt som hovrätt för bl.a. mord till 16 års fängelse.

- I ett ärende sköts en ung student till döds med automatvapen när han lämnade en restaurang. Utredningen visade att mordet var en felskjutning, att gärningsmannen tagit fel på person och att avsikten varit att skjuta en person i ett rivaliserande gäng. Gärningsmannen lämnade mordplatsen på scooter. Kort tid efter mordet hittades scootern och under dess sadel låg mordvapnet. På scootern och mordvapnet anträffades DNA. Inget vittne kunde peka ut gärningsmannen. Den som avsatt DNA:t förnekade brott och uppgav att han vid mordtidpunkten befunnit sig tillsammans med vänner i närheten av sin bostad. Vännerna vittnade och gav den misstänkte alibi för mordkvällen. Genom hemliga tvångsmedel från andra ärenden, s.k. överskottsinformation, kunde åklagaren visa dels att det på den aktuella restaurangen funnits vänner till den misstänkte som under kvällen kontaktat en vän till den misstänkte och uppgett att någon var på restaurangen, dels att den misstänktes alibi kunde motbevisas eftersom hemlig telefonavlyssning och hemlig kameraövervakning bidrog till att visa att hans vänner befunnit sig på andra platser än tillsammans med honom i samband med mordet. Hemlig telefonavlyssning av gängmedlemmar i rivaliserande gäng visade att dessa trodde att det var de som blev beskjutna när studenten mördades, vilket bidrog till att bevisa att mordet var en felskjutning. Rätten konstaterade att den tekniska bevisningen i form av DNA var stark, men inte ensam räckte till fällande dom. Tillsammans med övrig bevisning, bl.a. hemlig telefonavlyssning och hemlig kameraövervakning, kunde dock åklagaren styrka att den som avsatt DNA:t mördade studenten och att mordet var en felskjutning. Såväl tingsrätten som hovrätten dömde gärningsmannen för bl.a. mord till fängelse i 18 år.
- Ett ärende gällde en grov mordbrand i krogmiljö. En person A kom att bli misstänkt på grund av att hans telefon påträffades under spårning med hund efter gärningen. Tillstånd till hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation inhämtades. Av över-

vakningen framgick att telefonen varit i kontakt med en ung kvinna under flykten. Realtidsavlyssning skedde i samband med att kvinnan förhördes av polisen. Kvinnan ringde, två minuter efter att förhöret avslutades, till den misstänkte A varvid dessa två diskuterade den genomförda mordbranden och den pågående utredningen om brottet. A dömdes av hovrätten för bl.a. grov mordbrand till fängelse.

- Ett ärende gällde misshandel och våldtäkt där en man (den misstänkte) och en kvinna (målsäganden) var i en parrelation. Enligt kvinnan var mannen mycket svartsjuk och vid det aktuella tillfället bråkade de och mannen lämnade sedan hennes bostad. Det nästa som hände, enligt kvinnan, var att hon vaknade av att mannen slog henne i ansiktet. Mannen hade då olovligen tagit sig in i hennes lägenhet. Efter misshandeln begicks våldtäkten enligt kvinnan. Mannen påstod att han aldrig lämnade lägenheten, att han inte slagit kvinnan och att det handlade om frivillig sex dem emellan. Varken den misstänktes eller målsägandens mobiltelefoner anträffades under utredningen. Genom hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation avseende mannens mobiltelefon fick man fram samtal och sms mellan paret under natten. Det framgick tydligt genom sms:en att mannen var mycket arg, svartsjuk och anklagande mot kvinnan. Samtalen och sms:en dem emellan styrkte också målsägandens uppgift om att den misstänkte mannen faktiskt lämnat bostaden. Mannens aggressiva ton i sms:en talade också för kvinnans uppgifter om att det rörde sig om våldtäkt och inte frivilligt sex. Mannen dömdes för misshandel och våldtäkt i såväl tingsrätt som hovrätt till fängelse i 2 år och 6 månader.

4.2 Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Antalet personer

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har omfattat 2 752 personer under 2019. Året dessförinnan var motsvarande siffra 2 422 personer.

Antalet personer fördelat på brottstyp

Antalet personer som varit föremål för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 25 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (30 procent 2018, 24 procent 2017)
- 41 procent våldsbrott (36 procent 2018, 40 procent 2017)
- 2 procent sexualbrott eller människohandel (2 procent 2018, 3 procent 2017)
- 8 procent tillgreppsbrott (11 procent 2018, 12 procent 2017)
- 5 procent ekonomisk brottslighet (7 procent 2018, 6 procent 2017)
- 20 procent övriga brott (14 procent 2018, 15 procent 2017).

Antalet tillstånd

Av myndigheternas redovisning framgår att det under 2019 meddelades 10 910 tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Antalet tillstånd som avser hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har därmed ökat jämfört med 2018 då 9 151 tillstånd meddelades. Tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation med anledning av en begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål har meddelats i 84 fall. 2018 var motsvarande siffra 140.

Under 2019 har domstol avslagit åklagares begäran om tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i 117 fall. Under 2018 avslog domstol begäran i 82 fall. Uppgift saknas om antalet avslag av ansökningar med anledning av begäran om rättslig hjälp då det inte går att utläsa ur HTM-Cåbra om avslagen avser ett nationellt eller ett internationellt ärende. Eventuella avslag ingår i stället i redovisat antal avslag för respektive tvångsmedel.

Åklagare har fattat 86 interimistiska beslut om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation under 2019. Domstol har upphävt tre av dessa beslut. Under 2018 fattade åklagare 102 interimistiska beslut. Tre av dem upphävdes av domstol.

Antalet tillstånd fördelat på brottstyp

Antalet tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 16 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (19 procent 2018, 18 procent 2017)
- 54 procent våldsbrott (53 procent 2018, 55 procent 2017)
- 1 procent sexualbrott eller människohandel (2 procent 2018, 2 procent 2017)
- 5 procent tillgreppsbrott (9 procent 2018, 10 procent 2017)
- 5 procent ekonomisk brottslighet (6 procent 2018, 4 procent 2017)
- 19 procent övriga brott (12 procent 2018, 12 procent 2017).

Vid en jämförelse med 2018 framgår att våldsbrott, narkotikabrott och narkotikasmuggling även 2019 har varit de vanligast förekommande brottstyperna för vilka hemlig övervakning av elektronisk kommunikation använts.

Övervakningstid

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innefattar åtgärder som inte på ett rättvisande sätt kan sägas pågå en viss tid. Ett exempel på detta är s.k. basstationstömningar (27 kap. 19 § första stycket 2 rättegångsbalken) som innebär att uppgifter inhämtas om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som befunnit sig inom ett visst geografiskt område vid en viss tidpunkt. Uppgifter om övervakningstid skulle inte ge en rättvisande bild av hur tvångsmedlet tillämpas. Av detta skäl redovisas inte sådana uppgifter.

Nyttan av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för 2019.

- A och B greps för en grov stöld hos en äldre person. B försattes på fri fot efter gripandet och lämnade troligen landet efter detta. Under utredningen mot A uppkom misstankar om grova stölder under en kort period mot sammanlagt nio äldre personer bosatta på olika platser i Sverige. Tillvägagångssättet var genomgående detsamma; en okänd person hade ringt på dörren hos målsäganden och tiggat pengar. Genom att be att få låna toaletten tog sig den okände in i målsägandens bostad och stal bl.a. pengar och bankkort. Efter stölderna gjordes uttag eller försök till uttag i uttagsautomater med hjälp av målsägandenas bankkort. Av bilder från övervakningsfilmer framkom att uttagen gjorts av B. Av målsägandens uppgifter framkom att det var A som knackat på hemma hos dem. Flera mobiltelefoner hade tagits i beslag vid gripandena. En av telefonerna tillhörde A och de övriga kunde kopplas till B. Genom uppgifter inhämtade från hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kunde det visas att A och B varit vid de olika brottsplatserna vid tidpunkterna för brotten. Det kunde också visas att A och B haft täta dagliga kontakter med varandra under brottsperioden och att de rest tillsammans. I flera fall överensstämde telefonpositioneringarna både med målsägandenas bostäder och med bankomaternas placering. Telefonanalyserna kunde därigenom visa att det var fråga om ett agerande tillsammans och i samförstånd. A dömdes för bl.a. flera fall av grov stöld och bedrägeri genom olovliga automatuttag till fängelse i 1 år och 4 månader samt utvisning i 10 år.
- Fyra personer var misstänkta för ett stort antal grova stölder riktade mot äldre personer. Gärningsmännen agerade efter ett och samma mönster. De knappade in en bostadsadress på en viss hemsida som listar boende på adressen så att den som är äldst hamnar överst på listan med angivande av namn, ålder, adress och telefonnummer. Därefter användes en s.k. brottstelefon för att ringa målsäganden, som i de flesta fall var i 90-årsåldern. Uppringaren utgav sig komma från hemtjänsten och aviserade ett besök. Kort därefter dök en gärningsman upp hos målsäganden och förde med sig honom/henne till kök eller badrum så att en medgärningsman under tiden kunde ta sig in obemärkt i bostaden. Företrädesvis stals smycken och kontanter. Vid ett tillfälle kunde polisens spanare gripa de fyra gärningsmännen bara några minuter efter att de lämnat en äldre persons bostad. Deras telefoner togs i beslag, liksom en av brottstelefonerna. Vid tömning av mobiltelefonerna kunde sökhistorik från internet binda gärningsmännen till ca 20 grova stölder hos äldre personer runt om i länet. Detta hade inte ensamt varit tillräckligt för att fälla dem för brotten eftersom målsägandena var gamla och skröpliga, med dåliga minnesbilder och då flera av dem inte längre fanns kvar i livet vid tiden för rättegången. Att en av telefonerna sökt på målsägandenas adresser var inte tillräckligt för att säga att samtliga fyra hade deltagit i brotten. Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avseende de fyras telefoner kunde flera av telefonerna positioneras i närheten av

målsägandenas adresser vid tiden för brotten vid så gott som samtliga brottstillfällena. Övervakningen visade också ett återkommande rörelsemönster som att gärningsmännen sannolikt färdades tillsammans vid brotten. De misstänkta förnekade inledningsvis att de umgicks regelbundet sinsemellan, men genom samtalslistorna kunde det visas att deras telefoner hade kontakt med varandra i stort sett varje dag, ofta flera gånger om dagen. Sammantaget räckte det för fällande domar för alla fyra gärningsmännen. De två som deltog vid flest antal brott, dömdes till 4 år och 6 månaders fängelse respektive 5 års fängelse.

4.3 Tillämpning av bestämmelserna om hemlig kameraövervakning

Antalet personer

Hemlig kameraövervakning har omfattat 128 personer under 2019. Under 2018 var motsvarande siffra 140 personer.

Antalet personer fördelat på brottstyp

Antalet personer som varit föremål för hemlig kameraövervakning 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 58 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (68 procent 2018, 71 procent 2017)
- 14 procent våldsbrott (18 procent 2018, 18 procent 2017)
- 1 procent sexualbrott eller människohandel (1 procent 2018, 1 procent 2017)
- 2 procent tillgreppsbrott (1 procent 2018, 0 procent 2017)
- 6 procent ekonomisk brottslighet (5 procent 2018, 5 procent 2017)
- 20 procent övriga brott (7 procent 2018, 5 procent 2017).

Antalet tillstånd

Av myndigheternas redovisning framgår att det under 2019 meddelades tillstånd till hemlig kameraövervakning i 131 fall, jämfört med 152 fall under 2018. Varken under 2019 eller 2018 förekom hemlig kameraövervakning i ärenden om internationell rättslig hjälp i brottmål. Liksom under 2018 har domstol under 2019 i ett fall avslagit åklagares begäran om tillstånd till hemlig kameraövervakning.

Åklagare har fattat 18 interimistiska beslut om hemlig kameraövervakning under 2019. Domstol har fastställt samtliga beslut. Under 2018 fattade åklagare 17 interimistiska beslut. Samtliga beslut fastställdes av domstol.

Antalet tillstånd fördelat på brottstyp

Antalet tillstånd till hemlig kameraövervakning 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 58 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (70 procent 2018, 69 procent 2017)

- 16 procent våldsbrott (14 procent 2018, 18 procent 2017)
- 1 procent sexualbrott eller människohandel (1 procent 2018, 2 procent 2017)
- 2 procent tillgreppsbrott (1 procent 2018, 0 procent 2017)
- 5 procent ekonomisk brottslighet (2 procent 2018, 5 procent 2017)
- 19 procent övriga brott (12 procent 2018, 7 procent 2017).

Vid en jämförelse med 2018 framgår att narkotikabrott och narkotikasmuggling under 2019 fortfarande är de dominerande brotts-typerna där hemlig kameraövervakning används.

Övervakningstid

Den längsta verkställighetstiden för hemlig kameraövervakning under 2019 var 193 dagar, jämfört med 255 dagar under 2018. Den genomsnittliga övervakningstiden var 40 dagar, vilket innebär en minskning i förhållande till 2018 då den genomsnittliga övervakningstiden var 54 dagar. Den kortaste övervakningstiden var en dag. Mediantiden var 29 dagar, vilket innebär en minskning i förhållande till 2018 då mediantiden var 31 dagar.

Nytta av hemlig kameraövervakning

I de ärenden som omfattas av redovisningen av nytta har hemlig kameraövervakning använts vid 176 brott. 2018 omfattade redovisningen 169 brott. Nedan anges i vilken omfattning den hemliga övervakningen inneburit något resultat för utredningen. Summan överstiger 100 procent eftersom en och samma tvångsmedelsanvändning kan ha gett upphov till flera nyttor.

Under förundersökning

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har utgjort underlag i förhörssituation	91	52 %	51 %	48 %
Uppgifterna har medfört att effektiv spaning har kunnat genomföras	124	70 %	61 %	80 %
Uppgifterna har bidragit till att annat tvångsmedel använts mot den misstänkte	81	46 %	41 %	31 %
Uppgifterna har bidragit till utredning av brottsutbyte	17	10 %	8 %	6 %
Uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte	97	55 %	50 %	38 %

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har bidragit till att den misstänkte har kunnat avföras från utredningen	27	15 %	6 %	16 %
Uppgifterna har bidragit till att den misstänkte har kunnat åtalas	80	45 %	40 %	38 %
Uppgifterna har åberopats som bevisning i stämningsansökan	76	43 %	41 %	29 %

Överskottsinformation

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har bidragit till att något tvångsmedel använts mot annan person i samma förundersökning	27	15 %	19 %	15 %
Uppgifterna har använts för att utreda brott i en annan förundersökning	9	5 %	4 %	0 %

Övrigt

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har på annat sätt bidragit till att utredningen kunnat föras framåt	80	45 %	43 %	23 %

Nytan av hemlig kameraövervakning ska även redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för 2019.

- En vapengömma i skogen anträffades av privatpersoner. Vapnen (pistoler, en kulsprutepestol och en revolver) byttes ut mot replikor och efter beslut om hemlig kameraövervakning så sattes en kamera upp på platsen för gömman. Efter någon vecka kom två gärningsmän och grävde upp vapnen. Bilderna från kameran var så pass bra att polis tyckte sig kunna identifiera båda två och man kunde också identifiera vilka kläder de hade på sig. Båda åtalades. Den ene av gärningsmännen, X, medgav att det var han som syntes på filmen från övervakningen. Den andre gärningsmannen, Y, bestred dock att det var han som syntes på filmen. Enligt domstolen talade bilderna från filmen bl.a. för att Y var en av de två gärningsmännen och för att de kläder som anträffades i Y:s hem var desamma som den filmade personen hade på sig. Y dömdes av tingsrätten för försök till grovt vapenbrott till fängelse i två år.

- I ett ärende rörande grovt narkotikabrott uppkom misstankar om att narkotika hanterades i en lägenhet. Tillstånd till hemlig kameraövervakning mot lägenhetens ytterdörr inhämtades. Vid tillslag togs stora mängder narkotika i beslag i lägenheten. Den misstänkta huvudmannen bodde inte i lägenheten. Bevisningen från den hemliga kameraövervakningen var mycket viktig för att klarlägga huvudmannens inblandning i brottsligheten. Det framgick att han gjort många besök i lägenheten även när lägenhetsinnehavaren inte varit där. Det framgick också att han burit in en kartong i lägenheten några dagar före tillslag och att lägenhetsinnehavaren inte varit i lägenheten efter att kartongen burits dit. Vidare framgick att en annan av de misstänkta personerna endast varit i lägenheten sporadiskt och inte alls efter att kartongen burits in i lägenheten. Detta ledde till att stärka misstankarna mot huvudmannen och att misstankarna mot de två andra i vissa avseenden försvagades och kom att avse andra roller i hanteringen. Tack vare den hemliga kameraövervakningen kunde åklagaren i ett tidigare skede i förundersökningen än annars få klart för sig vilka roller de inblandade haft och anpassa de personella tvångsmedlen till det. Åtalets utformning påverkades i hög grad av utredningen från den hemliga kameraövervakningen. Domstolarna fäste stor vikt vid bevisningen som kommit fram genom den hemliga kameraövervakningen. Den ledde till en mer nyanserad bild av de inblandades brottslighet, vilket gav genomslag både i rubricering och påföljd. Huvudmannen dömdes till fängelse i 6 år.

4.4 Tillämpning av bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning

Antalet personer

Hemlig rumsavlyssning har omfattat 61 personer under 2019. Under 2018 var motsvarande siffra 89 personer.

Antalet personer fördelat på brottstyp

Antalet personer som varit föremål för hemlig rumsavlyssning 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 49 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (55 procent 2018, 51 procent 2017)
- 49 procent våldsbrott (42 procent 2018, 46 procent 2017)
- 0 procent sexualbrott eller människohandel (1 procent 2018, 2 procent 2017)
- 0 procent tillgreppsbrott (0 procent 2018, 0 procent 2017)
- 0 procent ekonomisk brottslighet (0 procent 2018, 0 procent 2017)
- 2 procent övriga brott (2 procent 2018, 2 procent 2017).

Antalet tillstånd

Av myndigheternas redovisning framgår att det under 2019 meddelades tillstånd till hemlig rumsavlyssning i 89 fall. Under 2018 var motsvarande siffra 130 fall. Tillstånd till hemlig rumsavlyssning med anledning av en begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål har meddelats i ett fall under 2019. Det är en minskning jämfört med 2018 då det var 26 sådana fall. Under 2019 har domstol i två fall avslagit åklagares begäran om tillstånd till hemlig rumsavlyssning. Inga avslag meddelades under 2018.

Antalet tillstånd fördelat på brottstyp

Antalet tillstånd till hemlig rumsavlyssning 2019 har fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 60 procent narkotikabrott eller narkotikasmuggling (52 procent 2018, 55 procent 2017)
- 39 procent våldsbrott (45 procent 2018, 43 procent 2017)
- 0 procent sexualbrott och människohandel (1 procent 2018, 1 procent 2017)
- 0 procent tillgreppsbrott (0 procent 2018, 0 procent 2017)
- 0 procent ekonomiska brott (0 procent 2018, 0 procent 2017)
- 1 procent övriga brott (2 procent 2018, 1 procent 2017).

Vid en jämförelse med 2018 framgår det att narkotikabrott, narkotikasmuggling och våldsbrott även under 2019 varit de vanligast förekommande brottstyperna där hemlig rumsavlyssning använts.

Avlyssningstid

Den längsta verkställighetstiden för hemlig rumsavlyssning under 2019 var 287 dagar, vilket innebär en minskning i förhållande till 2018 då den längsta tiden var 324 dagar. Den genomsnittliga avlyssningstiden var 45 dagar, jämfört med 2018 då den genomsnittliga tiden var 65 dagar. Den kortaste avlyssningstiden 2019 var två dagar. Den kortaste avlyssningstiden 2018 var sex dagar. Mediantiden var 27 dagar, vilket innebär en liten minskning i förhållande till 2018 då mediantiden var 30 dagar.

Nyttan av hemlig rumsavlyssning

I de ärenden som omfattas av redovisningen av nyttan har hemlig rumsavlyssning 2019 använts vid 54 brott. I redovisningen för 2018 omfattades 67 brott. Nedan anges i vilken omfattning den hemliga rumsavlyssningen inneburit något resultat för utredningen. Summan överstiger 100 procent eftersom en och samma tvångsmedelsanvändning kan ha gett upphov till flera olika nyttor.

Under förundersökning

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har utgjort underlag i förhörsituation	19	35 %	24 %	27 %

Uppgifterna har medfört att effektiv spaning har kunnat bedrivas	31	57 %	39 %	67 %
Uppgifterna har bidragit till att annat tvångsmedel har använts mot den misstänkte	10	19 %	16 %	23 %
Uppgifterna har bidragit till utredning av brottsutbyte	1	2 %	1 %	10 %
Uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte	12	22 %	33 %	17 %

Efter förundersökning

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat avföras från utredningen	10	19 %	3 %	33 %
Uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat åtalas	6	11 %	10 %	17 %
Uppgifterna har åberopats som bevisning i stämningsansökan	18	33 %	7 %	17 %

Överskottsinformation

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har bidragit till att något tvångsmedel använts mot annan person i samma förundersökning	3	6 %	0 %	7 %
Uppgifterna har använts för att utreda brott i en annan förundersökning	2	4 %	3 %	3 %

Övrigt

Nytta	2019		2018	2017
	Antal	Andel	Andel	Andel
Uppgifterna har på annat sätt bidragit till att utredningen kunnat föras framåt	20	37 %	33 %	13 %

Nyttan av hemlig rumsavlyssning ska även redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för 2019.

- En man sköts till döds nattetid i en lägenhet. Mannens fru ringde till SOS Alarm vid fyra-tiden på natten och berättade att hennes make hade blivit skjuten då han låg och sov på en madrass på vardagsrumsgolvet, när hon själv och deras tre små barn hade legat och sovit intill.

Tillvägagångssättet var synnerligen speciellt. Offret hade skjutits efter att gärningsmannen hade krossat ett fönster på en altandörr och avlossat minst åtta skott med pistol mot offret. Polisen gjorde bedömningen att gärningsmannen måste ha fått hjälp inifrån och att det måste ha varit en skicklig skytt. Offrets fru och en manlig vän till henne kunde misstänkas för mordet. I ärendet användes hemliga tvångsmedel i stor omfattning. Bland annat beviljades hemlig rumsavlyssning i en bil och i en bostad som tillhörde mannen. Även hemlig kameraövervakning användes mot ingången till mannens bostad. Både kvinnan och mannen frihetsberövades. Mannen åtalades för mord och kvinnan för medhjälp till mord. Mannen åtalades även för grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott. I både morddelen och vapen/narkotikabrottsdelen åberopades inspelningar från den hemliga rumsavlyssningen. I morddelen fick de hemliga tvångsmedlen, bl.a. rumsavlyssningen, betydelse som bevisning genom att mannen till en vän uppgav att det var han som sköt offret samt att mannen och kvinnan i ett annat samtal pratade om det exakta antalet skott som hade avlossats. Även i narkotika- och vapenbrottsdelen fick rumsavlyssningen betydelse som bevisning mot mannen. Både mannen och kvinnan dömdes i tingsrätten mot sitt nekande. Hovrätten fastställde domen mot mannen men friade kvinnan. Påföljden för mannen blev fängelse på livstid.

4.5 Tillämpningen av bestämmelserna om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Inom Åklagarmyndigheten är det Riksenheten för säkerhetsmål som handlägger ärenden enligt preventivlagen. Utöver de ärenden som samtidigt har hanterats av Säkerhetspolisen och som ingår i redovisningen i avsnitt 4.7 har Riksenheten för säkerhetsmål under 2019 hanterat ett ärende från Polismyndigheten enligt preventivlagen. Någon användning av tvångsmedel enligt denna lag förekom inte i Polismyndighetens underrättelseverksamhet under 2018.

4.6 Tillämpningen av bestämmelserna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet

Antalet beslut

Lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet tillämpas av Polismyndigheten och Tullverket. Se avsnitt 4.7 om Säkerhetspolisens tillämpning av inhämtningslagen.

Sedan den 1 oktober 2019 är det åklagare som fattar beslut om inhämtning enligt lagen efter ansökan av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket, se avsnitt 3.9.

Av myndigheternas redovisning framgår att det under 2019 fattades 692 beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet. Av dessa var 496 beslutade av Polismyndigheten, 66 av Tullverket, 97 av åklagare på ansökan från Polismyndigheten och 33 av åklagare på ansökan från Tullverket. Under 2018 fattades 556 beslut. Av dessa var 485 beslutade av Polismyndigheten och 71 av Tullverket. Åklagare har meddelat två avslag under 2019, båda efter ansökan av Polismyndigheten.

Antalet beslut fördelat på brottstyp

Antalet beslut har under 2019 fördelat sig mellan olika brottstyper på följande sätt (avrundat till hela procent):

- 76 procent grovt narkotikabrott, synnerligen grovt narkotikabrott, grov narkotikasmuggling eller synnerligen grov narkotikasmuggling (72 procent 2018, 88 procent 2017)
- 16 procent grovt vapenbrott eller synnerligen grovt vapenbrott (17 procent 2018, 3 procent 2017)
- 0 procent grovt rån (0 procent 2018, 1 procent 2017)
- 2 procent mord (8 procent 2018, 4 procent 2017)
- 5 procent andra grova brott, t.ex. allmänfarlig ödeläggelse och människohandel (3 procent 2018, 4 procent 2017).

Nyttan av inhämtningen

Nyttan av inhämtningen i underrättelseverksamhet ska redovisas genom anonymiserade exempel. De exempel som myndigheterna har angett för 2019 är bl.a. följande.

- Med grund i överskottsinformation från en förundersökning begärde Tullverkets underrättelseverksamhet in uppgifter om elektronisk kommunikation avseende telefonnummer som hade visat sig vara intressanta i en telefontömning gjord i samband med ett beslag. Utifrån de inhämtade uppgifterna kunde Tullverkets underrättelseverksamhet se att personen i fråga hade vistats i Göteborg och där haft kontakt med för Tullverket kända personer. En förundersökning inleddes och en kurir som medförde ca 1 kilo heroin kunde gripas. Kuriren dömdes sedermera till 4 års fängelse och mottagaren till 5 års fängelse.
- Tullverkets underrättelseverksamhet begärde in historiska uppgifter om elektronisk kommunikation och realtidspositionering med stöd av inhämtningslagen. Analys av inhämtad information stärkte den i ärendet aktuella hypotesen att huvudmannen smugglade stora mängder cannabis till Sverige. Telefonanalysen gav nödvändig information som inte hade kunnat bekräftas på annat sätt. Tullverkets underrättelseverksamhet kunde efter genomförd analys rekommendera att förundersökning skulle inledas, vilket även skedde under våren 2019. Under sommaren beslagtogs större mängder narkotika inom ramen för förundersökningen.
- Genom inhämtning av trafikdata med stöd av inhämtningslagen identifierade Tullverkets underrättelseverksamhet ett antal personer som ingick i en narkotikasmugglingscell som var en del av ett större

narkotikasmugglingsnätverk som var aktivt i Stockholm och Uppsala. Personer i organisationen hade kontakt med organisatörer i utlandet som sände narkotikakurirer till Sverige. Ett antal, för organisationen, viktiga platser och individer identifierades genom telefonanalys. Underrättelsearbetet ledde fram till att förundersökning kunde inledas under hösten 2019.

- I ett ärende gällande misstänkt grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling mellan Sverige och Finland möjliggjorde inhämtning med stöd av inhämtningslagen att man utifrån en bredare och fördjupad ansats kunde kartlägga och analysera aktörens kontaktnätverk och rörelsemönster. Informationen som inhämtades gav exempelvis indikationer på vilken nivå aktören befann sig i "narkotikakedjan/narkotikahierarkin", var i landet och hur utspritt kontaktnätverket sträckte sig. Inhämtningen resulterade i informationen att aktören hade kontakt med ett flertal aktörer som sammankopplas med grov narkotikabrottslighet. Detta styrkte tesen att aktören var aktiv inom grov narkotikabrottslighet och tillhörde distributionsnivån. Några Norrbottenskontakter kunde inte identifieras vilket i sig var av intresse då andra underrättelseuppgifter och spaningsobservationer bevisligen visade att aktören hade kontakter med personer i Norrbotten och Finland. Detta gav indikatorer på att aktören ville hålla dessa kontakter dolda och använde andra kommunikationssätt med dessa. Inhämtningen gav viktig information om vilka dagar och tider på dygnet som aktören var aktiv, vilket är av centralt värde för planering av fysiska spaningsresurser. Inhämtningen gav även indikationer på avvikelser i telefontrafiken, exempelvis att den aktuella telefonen inte hade använts under vissa tidsperioder vilket indikerade att aktören troligtvis varit brottsaktiv. Ett annat exempel var en identifierad bilresa som med största sannolikhet var narkotika-relaterad. Av inhämtningen framgick även att aktören under långa tidsperioder befann sig Spanien. Ovanstående information hade varit svår och resurskrävande att uppnå med enbart fysisk spaning eller andra polisiära åtgärder. Inhämtningen var en viktig beståndsdel i att ärendet senare övergick i förundersökning.
- Underrättelseuppgifter avseende grovt vapenbrott beskrev en omfattande handel med vapen i Sverige. Namngivna individer var knutna till en kriminell mc-gruppering och beslut togs att hämta in uppgifter på en av de utpekade, som också var en av de ledande personerna i grupperingen. Den aktuella mc-grupperingen är internationell och har sitt fäste i flera europeiska länder. Syftet med inhämtningen var att kartlägga rörelsemönster och kontakter med andra aktörer såväl i Sverige som i utlandet och tack vare inhämtningslagen kunde man på ett bra sätt kartlägga personens kontaktnät. Detta var ett första steg i en mer övergripande kartläggning av mc-grupperingen som gjordes under 2019 och som senare samma år mynnade ut i en operativ underrättelse som kan komma att ligga till grund för en kommande operativ insats.
- Av underrättelseuppgifter framgick att en välkänd kriminell, framförallt känd för sin omfattande våldsbrottslighet, skulle etablera sig i nordöstra Skåne och där bli ledargestalt för en nybildad kriminell

gruppering. Mannen hade tidigare bott och verkat i andra delar av Skåne och var av regionalt intresse då han ofta varit involverad i olika våldsamma konflikter. Av uppgifterna framgick vidare att han hade tillgång till skjutvapen och att hans plan var att det nybildade gänget skulle ägna sig åt försäljning av vapen och narkotika. Inhämtad information bekräftade underrättelseinformationen om att mannen vistats mycket i nordöstra Skåne och man kunde också se att han hade kontakt med välkända kriminella i området. Vidare kunde tidigare inte kända kontakter, vilka var historiskt välkända kriminella, påvisas. Detta gav en uppdaterad underrättelsebild av dem som inte hade varit möjligt annars. Analysen som gjordes baserad på inhämtad information gav en väldigt bra bild över vilka personer man skulle fokusera på. Analys och bearbetning i ärendet fortgår och man bedömer att det finns goda möjligheter att presentera ett bra underlag för att kunna inleda en operativ insats.

- Utländsk polis identifierade i ett större narkotikaärende ett svenskt mobilnummer som hade varit i kontakt med en i deras ärende viktig teleadress. Polismyndighetens underrättelsetjänst lyckades inte identifiera brukaren av numret i tillgängliga system. Informationen från utlandet gav vid handen att det svenska mobilnumret sannolikt kunde kopplas till grov narkotikabrottslighet varvid såväl historisk inhämtning som inhämtning i realtid gjordes. Inhämtning i realtid gav inget resultat och initialt misstänkte man att numret inte längre var i bruk. Av historisk inhämtning kunde ett kontakt- och rörelsemönster analyseras. Flertalet brukare av de teleadresser som det då oidentifierade numret hade varit i kontakt med kunde identifieras, och vid kontroll i tillgängliga register kunde det ganska snart konstateras att samtliga identifierade brukare ingick i samma nätverk där en känd aktör, X, var centralfigur. Vid ytterligare kontroll framgick att X avtjänade ett straff på anstalt och de sista uppkopplingarna innan teleadressen stängdes ned visade sig ha skett utanför aktuell anstalt. Mastuppkopplingarna var här helt avgörande för att slutligen kunna fastställa identiteten på X. Underrättelseärendet övergick därefter till ett operativt ärende mot X och dennes nätverk.
- Uppgifter om en mycket omfattande försäljning av framförallt kokain via ett specifikt telefonnummer, en s.k. ”sälj-lur”, inkom till Polismyndighetens underrättelsetjänst. Även välkända kriminella aktörer sades vara inblandade i försäljningen. Via inhämtning kunde man konstatera dels att angiven teleadress var aktiv, dels att det var en mycket hög frekvens av kontakter med ett stort antal olika människor. Oftast skedde kontakterna via sms. En hel del av personerna som var i kontakt med ”sälj-luren” kunde identifieras via uppgifterna från inhämtningen och det visade sig i ett flertal fall vara för underrättelsetjänsten hittills okända personer med till synes ordnade förhållanden och god inkomst. Via inhämtningen kunde man även se ett tydligt mönster: efter kontakt via sms mellan motparten/köparen och ”sälj-luren” kunde man se att den senare förflyttade sig till motpartens adress eller annan mötesplats, vilket styrkte uppgiften om att den som brukade ”sälj-luren” även var den som levererade narkotikan. Arbetet och analysen presenterades i en operativ underrättelse. Sammantaget kan

man konstatera att användandet av inhämtningslagen i detta ärende varit mycket betydelsefull för att kunna styrka andra underrättelseuppgifter och för att efter analys och bearbetning kunna presentera ett mycket bra underlag för en operativ insats.

Skr. 2020/21:59

4.7 Säkerhetspolisens tvångsmedelsanvändning

I Säkerhetspolisens verksamhet har det med stöd av bestämmelserna i rättegångsbalken och preventivlagen under 2019 fattats totalt 414 beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning. Siffran inkluderar såväl initiala beslut som beslut om förlängning av tillståndstiden. Motsvarande siffra för 2018 var 288 beslut. Av besluten under 2019 fattades ett inom ramen för internationell rättslig hjälp i brottmål.

Säkerhetspolisen respektive åklagare på ansökan av Säkerhetspolisen har under 2019 fattat 103 beslut med stöd av lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Motsvarande siffra för 2018 var 190 beslut.

5 Myndigheternas slutsatser

5.1 Tillämpningen av hemliga tvångsmedel vid förundersökning i brottmål eller med anledning av begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål

När det gäller den sammantagna bilden av användningen av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning kan följande konstateras. Antalet redovisade tillstånd har, i de delar det finns statistik att jämföra med, ökat under senare år. Under 2019 meddelades 15 923 tillstånd till hemliga tvångsmedel. Under 2018 meddelades 14 081 tillstånd, under 2017 meddelades 12 686 tillstånd och under 2016 meddelades 10 453 tillstånd.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

Antalet misstänkta personer som varit föremål för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har ökat för varje år sedan 2015. Från 2015 till 2019 har antalet ökat med 465 personer till 1 623, vilket är en total ökning med 40 procent. Ökningen från 2018 till 2019 var 106 personer eller ca 7 procent.

Antalet beviljade tillstånd varierar marginellt mellan åren 2013 och 2016. Från 2016 till 2017 ökade antalet tillstånd med 1 109 till 4 465 tillstånd, vilket var en ökning med 29 procent. Under 2018 och 2019 ökade

antalet tillstånd för varje år, även om ökningstakten inte har varit särskilt stor. Från 2017 till 2018 ökade antalet tillstånd med 183 till 4 648 tillstånd, vilket är en ökning med 4 procent. Från 2018 till 2019 ökade antalet tillstånd med 145 till 4 793 tillstånd, motsvarande drygt 3 procent. Den procentuella ökningen av antalet tillstånd från 2018 till 2019 var alltså mindre än hälften av ökningen av antalet misstänkta personer.

Fram till och med 2016 har tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation meddelats framför allt i förundersökningar om narkotikabrott och narkotikasmuggling. Under exempelvis 2016 utgjorde denna typ av brott 58 procent av det totala antalet tillstånd. Under 2017 kunde man för första gången se en stor ökning av användningen av hemlig avlyssning vid våldsbrott. Antalet misstänkta personer som avlyssnats med anledning av misstanke om våldsbrott ökade från 320 personer 2016 till 471 personer 2017. Under samma period ökade antalet tillstånd vid våldsbrottslighet från 815 till 1 630. Antalet tillstånd vid våldsbrottslighet fördubblades alltså från 2016 till 2017. Den mycket stora ökningen av antalet tillstånd till hemlig avlyssning för våldsbrott från 2016 till 2017 kunde på goda grunder antas ha en koppling till en ökning av det grova våldet mellan kriminella aktörer med koppling till kriminella nätverk i utsatta områden. Under såväl 2018 som 2019 har antalet avlyssningar för våldsbrott fortsatt att öka. Antalet personer som avlyssnats med anledning av våldsbrott ökade under 2018 från 471 till 513 och antalet tillstånd ökade under samma år från 1 630 till 1 711. Under 2019 har antalet personer som avlyssnats med anledning av våldsbrott ökat till 589 personer och antalet tillstånd har ökat till 1 737. Under 2019 har även antalet avlyssningar med anledning av narkotikabrott och narkotikasmuggling ökat jämfört med 2018. Antalet avlyssnade personer ökade marginellt från 722 till 729, medan antalet tillstånd ökade med ca 5 procent, från 2 109 till 2 213.

Den nytta som har varit störst under 2019 är att uppgifterna från avlyssning har medfört att effektiv spaning har kunnat genomföras (51 procent). Andra nyttor som har varit av stor betydelse under 2019 är att uppgifterna från avlyssningen har utgjort underlag vid förhör (47 procent) och att uppgifterna har stärkt misstankarna mot den misstänkte (45 procent).

Vid en jämförelse mellan 2018 och 2019 har den genomsnittliga avlyssningstiden per person minskat från 43 till 39 dagar. Under 2016 var den genomsnittliga avlyssningstiden 50 dagar. Sedan 2016 har den genomsnittliga avlyssningstiden alltså minskat med 11 dagar. Mediantiden för 2019 är jämfört med 2018 oförändrad på 29 dagar. Avlyssningstiden i ett "normalärende" motsvarar således ungefär den tid som tillstånd till avlyssning maximalt får gälla (en månad) om förlängning inte begärs. Den längsta tid som en person har avlyssnats har ökat från 578 dagar 2018 till 658 dagar 2019.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Antalet misstänkta personer som varit föremål för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har från 2018 till 2019 ökat från 2 422 till 2 752 personer. Det innebär en ökning med 330 personer, vilket motsvarar 14 procent. Året dessförinnan ökade antalet personer med 260, vilket motsvarade 12 procent. Även antalet beviljade tillstånd har ökat från 2018

till 2019. Domstol gav 2018 9 151 tillstånd och 2019 10 910 tillstånd. Detta är en ökning med 1 759 tillstånd eller 19 procent. Året dessförinnan ökade antalet tillstånd med 1 160, vilket motsvarade 14 procent. Trots att antalet övervakade misstänkta personer ökat de två senaste åren ligger antalet endast något över 2013 års nivå på 2 381 personer. De förändringar av antalet misstänkta personer som skett under åren 2013–2019 ligger något över vad som kan förväntas på grund av en naturlig årlig variation. Däremot har antalet tillstånd ökat kraftigt under samma period. Från 2014 till 2019 har antalet tillstånd ökat från 4 398 till 10 910, vilket är en ökning med 6 512 tillstånd motsvarande 148 procent. Förklaringen till detta är att de misstänkta allt oftare byter telefoner och att polisen därmed kan knyta misstänkta personer till fler teleadresser.

Sett till brottstyper kunde det i 2018 års redovisning noteras att antalet tillstånd som avser våldsbrott hade ökat påtagligt från 2016 till 2017 och att hela ökningen från 2016 till 2017 av antalet tillstånd var hänförliga till ökningen av antalet tillstånd för våldsbrott. Under 2018 fortsatte ökningen för våldsbrotten, men ökningstakten var lägre än året dessförinnan. Under 2019 har antalet tillstånd för våldsbrott tydligt ökat från 4 840 till 5 860. Ökningen med 1 020 tillstånd innebär att våldsbrotten står för 58 procent av den totala ökningen av antalet tillstånd. Även antalet misstänkta personer som varit föremål för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation på grund av misstanke om våldsbrott har ökat påtagligt under 2019 jämfört med 2018. Under 2018 övervakades 866 personer. Denna siffra har under 2019 ökat till 1 136, vilket är en ökning med 270 personer. Denna ökning innebär att våldsbrotten står för 82 procent av den totala ökningen på 330 personer.

Till skillnad från våldsbrotten har antalet misstänkta personer och antalet tillstånd för övriga brottstyper i princip varit oförändrat eller minskat. För den narkotikarelaterade brottsligheten minskade antalet personer medan antalet tillstånd ökade marginellt. För sexualbrott, tillgreppsbrott och ekonomiska brott minskade såväl antalet misstänkta personer som antalet tillstånd. Däremot kan konstateras att såväl antalet misstänkta personer som antalet tillstånd ökade tydligt för gruppen ”övriga brott”. Antalet personer som övervakades på grund av övriga brott ökade från 338 till 549 personer, vilket är en ökning med 62 procent. Antalet tillstånd ökade än mer, från 1 111 till 2 053, vilket är en ökning med 85 procent. Vilka brottstyper som ligger bakom de stigande siffrorna kan dock inte utläsas av den inhämtade statistiken.

Till skillnad från hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation avser hemlig övervakning av elektronisk kommunikation oftast förfluten tid. De brottsbekämpande myndigheterna är därför i ärenden om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation beroende av att teleoperatörerna har lagrat uppgifter som kan lämnas ut i efterhand.

Kammarrätten i Stockholm slog i en dom i mars 2017 fast att det med hänsyn till en dom i EU-domstolen den 21 december 2016 i de förenade målen C-203/15 och C-698/15 (Tele2-domen) var klarlagt att de dåvarande svenska bestämmelserna om lagring av trafikuppgifter m.m. för brottsbekämpande ändamål stod i strid med unionsrätten. EU-domstolens och kammarrättens domar gjorde att vissa teleoperatörer helt slutade lagra uppgifter för brottsbekämpande ändamål. Detta innebar att även om en domstol hade gett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk

kommunikation kunde det vara så att beslutet inte gick att verkställa eftersom teleoperatören i fråga inte hade några uppgifter att lämna ut. Eftersom både antalet övervakade misstänkta personer och antalet tillstånd ökat under både 2018 och 2019 finns det emellertid inget i det statistiska underlaget som ger stöd för att åklagare skulle ha avstått från att göra framställan till domstol angående hemlig övervakning av elektronisk kommunikation med anledning av Tele2-domen. I syfte att göra regleringen förenlig med unionsrätten gäller sedan den 1 oktober 2019 nya bestämmelser om datalagring vid brottsbekämpning (se avsnitt 3.3). Det återstår att se vilken effekt de nya bestämmelserna kommer att få på de rättsvårdande myndigheternas användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.

Hemlig kameraövervakning

Beräffande hemlig kameraövervakning har antalet övervakade misstänkta personer och antalet tillstånd minskat under 2019 jämfört med 2018. Antalet misstänkta personer minskade från 140 personer 2018 till 128 personer 2019. Antalet tillstånd minskade under samma period från 152 till 131. Antalet misstänkta personer och antalet tillstånd minskade även under 2018 jämfört med 2017. Förändringarna är inte större än att de kan förklaras som en naturlig årlig variation. Den omständigheten att antalet misstänkta personer och tillstånd minskat två år i rad innebär dock att det är tydligt att en tidigare ökande trend har avstannat.

Vid en jämförelse av hur tillstånden fördelas mellan brottstyperna finns en fortsatt mycket stark koncentration till narkotikarelaterad brottslighet. Det är dock samtidigt den narkotikarelaterade brottsligheten som kan förklara hela nedgången i antalet misstänkta personer och antalet tillstånd under 2019. Antalet personer minskade från 95 till 74 och antalet tillstånd minskade från 106 till 76. Antalet misstänkta personer och antalet tillstånd som avsåg våldsbrott ökade kraftigt mellan 2016 och 2017 och låg under 2018 kvar på en betydligt högre nivå än tidigare år. Även om antalet misstänkta personer minskar något under 2019 ligger våldsbrotten kvar på en förhållandevis hög nivå. Liksom för andra hemliga tvångsmedel har hemlig kameraövervakning under 2019 ökat för gruppen ”övriga brott”. Jämfört med året dessförinnan har antalet misstänkta personer ökat från 10 till 25 och antalet tillstånd ökat från 18 till 25. Vilka brottstyper som ligger bakom de stigande siffrorna kan inte utläsas av den inhämtade statistiken.

Sett över tid är det tydligt att den största nyttan med hemlig kameraövervakning är att den bidrar till en effektiv spaning (70 procent av ärendena under 2019), att den utgör underlag för förhör (52 procent under 2019), att den bidrar till att stärka misstänkarna (55 procent under 2019) samt att uppgifterna bidragit till att annat tvångsmedel har använts mot den misstänkte (46 procent under 2019).

Under såväl 2019 som 2018, 2017, 2016 och 2015 har det funnits hemlig kameraövervakning som pågått under endast en dag. I övrigt har varaktigheten varierat under åren. Under 2019 minskade den genomsnittliga tiden jämfört med 2018 från 54 till 40 dagar. Under samma period minskade mediantiden från 31 till 29 dagar och den längsta tid som hemlig kameraövervakning har pågått mot en person minskade från 255 till 193 dagar.

Under 2019 beviljades 89 tillstånd till hemlig rumsavlyssning och antalet misstänkta avlyssnade personer uppgick till 61. I jämförelse med andra hemliga tvångsmedel har användningen av hemlig rumsavlyssning, liksom tidigare år, varit mycket begränsad. Hemlig rumsavlyssning används nästan uteslutande vid narkotikarelaterad brottslighet och vid våldsbrott. Även om antalet ärenden varit lågt ökade antalet tillstånd och antalet misstänkta som varit föremål för tvångsmedlet för varje år under perioden 2014–2018. Ökningstakten var relativt låg, men från 2017 till 2018 ökade antalet tillstånd från 77 till 130, vilket är en ökning med 69 procent. Från 2016 till 2017 ökade antalet tillstånd från 54 till 77, vilket är en ökning med 23 tillstånd eller 43 procent. Ökningen sedan 2014 vad gäller antalet tillstånd kan ha flera förklaringar. En möjlig förklaring är att behovet av hemlig rumsavlyssning ökar när medvetenheten hos kriminella personer om möjligheterna till hemlig avlyssning av telefoner blir större. En annan möjlig förklaring är att polis och åklagare blivit mer medvetna om möjligheterna till hemlig rumsavlyssning.

Den stora ökningen av antalet tillstånd under just 2018 kunde förklaras av att det förekommit många tillstånd i några få ärenden. Hemlig rumsavlyssning förekom under 2018 i totalt 34 ärenden. Så många som 60 av tillstånden (46 procent) var hänförliga till endast tre ärenden. Under 2019 har hemlig rumsavlyssning använts i totalt 35 ärenden, vilket innebär att antalet ärenden nästan är detsamma som under 2018. Även om det finns några ärenden med många tillstånd finns det inga enskilda ärenden med så många tillstånd som under 2018. Antalet avlyssnade misstänkta personer uppgår till 61, vilket är jämförbart med det antal som avlyssnades under 2017. Antalet tillstånd under 2019 uppgår till 89, vilket är betydligt färre än de 130 tillstånd som gavs under 2018, men fler än de 77 tillstånd som gavs under 2017. Den minskning av användningen av hemlig rumsavlyssning som skett under 2019 kan hänföras både till narkotikarelaterad brottslighet och till våldsbrott.

Med hänsyn till att antalet tillstånd fortfarande är relativt lågt är det svårt att dra några långtgående generella slutsatser vad gäller användningen och nyttan. De enskilt största nyttorna av hemlig rumsavlyssning under 2019 är att den medför att effektiv spaning kan genomföras, att uppgifterna har utgjort underlag i förhörssituation samt att den på andra sätt bidrar till att en brottsutredning kan föras framåt. I en tredjedel av fallen med hemlig rumsavlyssning under 2019 har uppgifterna åberopats som bevisning i stämningsansökan. Detta är en betydligt större andel än tidigare år.

Vid en jämförelse mellan 2018 och 2019 av varaktigheten kan det konstateras att genomsnittstiden för hemlig rumsavlyssning minskat med 20 dagar, från 65 till 45 dagar, och att den längsta tid som avlyssning har pågått mot en person har minskat från 324 till 287 dagar. Även mediantiden har minskat från 30 dagar till 27 dagar, vilket är den kortaste tiden sedan 2015. Mediantiden för hemlig rumsavlyssningen ligger därmed under den tid som tillstånd till avlyssning maximalt får gälla (en månad) om förlängning inte begärs.

5.2 Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet

Som nämns i avsnitt 3.9 trädde ändringar av inhämtningslagen i kraft den 1 oktober 2019 som innebär att Åklagarmyndigheten fattar beslut efter ansökan av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket. Dessförinnan fattades beslut av myndigheterna själva.

Polismyndigheten och Tullverket har sammanlagt under perioden den 1 januari–30 september 2019 fattat 562 beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet. Åklagarmyndigheten har under perioden den 1 oktober–31 december 2019 fattat 132 beslut (varav 2 avslag) baserade på ansökan från Tullverket och Polismyndigheten. Sammantaget är antalet beslut fattade under hela 2019 694 beslut. Under 2018 fattades sammanlagt 556 beslut, under 2017 fattades 595 beslut och under 2016 fattades 688 beslut. Det kan därmed konstateras att det skett en ökning sedan föregående år och att antalet beslut är på en nivå som ligger i linje med antalet före den ovan nämnda domen från Kammarrätten i Stockholm som följde på Tele2-domen.

Initialt väcktes farhågor om att antalet beslut om inhämtning drastiskt skulle sjunka då beslutsfattandet övergick till Åklagarmyndigheten. Denna förändring av lagstiftningen verkar emellertid inte ha påverkat antalet beslut nämnvärt, utan endast en marginell minskning kan utläsas.

Det kan noteras att antalet beslut om inhämtning som Tullverket fattat eller ansökt om under 2019 har ökat något jämfört med året dessförinnan. Denna ökning kan bland annat härledas till flera omfattande underrättelseärenden mot grov organiserad brottslighet där tvångsmedlet varit till god hjälp i kartläggningen. Därutöver kan de utökade lagringstiderna ha bidragit till denna utveckling eftersom det nu går att få tillgång till data som sträcker sig över en längre tidsperiod. Vad gäller Polismyndigheten har antalet fattade beslut ökat ganska markant med drygt 100 fler fattade beslut jämfört med föregående år. Polismyndigheten prioriterar insatser mot den ökade våldsanvändningen i samhället och har under 2019 än mer fokuserat på riktat arbete i utsatta områden, bl.a. genom den särskilda händelsen Rimfrost i region Syd. Konflikter och dödligt våld som till stor del har sin grund i narkotikahandling gör tydligt avtryck i statistiken då 28 av 425 fattade beslut avseende grovt narkotikabrott även avsett grovt vapenbrott.

Mot bakgrund av att underrättelseverksamhet i allt väsentligt är ett långsiktigt arbete är det inte möjligt att ännu bedöma den fulla nyttan av 2019 års inhämtningsbeslut. Eftersom ärendena uteslutande rör grov brottslighet av relativt komplex karaktär pågår fortfarande förundersökningar i flera av de anonymiserade exemplen som beskriver nyttan av inhämtningsbeslut. Vissa av de redovisade anonymiserade exemplen som redovisas grundar sig på inhämtningsbeslut fattade under 2018. Detta beror på att ärenden som gäller sådan grov brottslighet att inhämtning av elektronisk kommunikation är möjlig relativt ofta sträcker sig över mer än ett kalenderår från underrättelsestadiet till lagföring.

Den typiskt sett vanligaste nyttan är att underrättelser om omfattande handtering av narkotika, vapen eller förestående grova våldsbrott har lett till

att brottsmisstankar kunnat verifieras och förundersökningar inledas, detta efter att de inhämtade uppgifterna har analyserats och rörelsemönster och kontakter mellan involverade personer har kartlagts och kunnat styrkas. I några fall har också analysen av uppgifter om elektronisk kommunikation lett till att inkomna underrättelser om grova brott kunnat avfärdas och att det därigenom kunnat undvikas att Polismyndigheten och Tullverket i onödan belastat sina spanings- och utredningsresurser till följd av felaktiga eller ofullständiga underrättelser. Detta har också besparat ett antal enskilda individer ytterligare intrång i deras privatliv och integritet genom att fortsatta tvångsmedel undvikits efter att misstankarna mot dem tidigt kunnat avfärdas.

Det har även förekommit att befarade förestående mord och andra grova brott förhindrats till följd av att brottsförebyggande åtgärder och polisiära insatser genomförts efter analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation.

I de fall där förundersökning har inletts till följd av att underrättelser kunnat styrkas genom inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation har ofta användning av andra hemliga tvångsmedel i kombination med spaning och utredningsarbete lett till frihetsberövanden och beslag av framförallt stora mängder narkotika samt i vissa fall även vapen. Inte sällan har samverkan skett mellan Polismyndigheten, Tullverket och ibland andra myndigheter inom den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet samt med andra länders brottsbekämpande myndigheter.

Användandet av det dolda internet (även känt som Darknet) har fortsatt under 2019 varit ett växande problem då tiotusentals svenskar regelbundet beställer narkotika eller andra illegala varor via dolda marknadsplatser. Den krypterade och anonymiserade trafiken på Darknet försvårar brottsbekämpningen betydligt. I de komplexa och omfattande ärenden som ingår i underrättelsearbetet och som avser försäljning av narkotika via dolda marknadsplatser är inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation därför en av förutsättningarna för identifiering och kartläggning av individer samt nätverk bakom denna typ av organiserad brottslig verksamhet.

Sammanfattningsvis kan Polismyndigheten och Tullverket konstatera att information om elektronisk kommunikation är väsentlig för myndigheternas underrättelseverksamhet och att de inhämtningsmöjligheter som inhämtningslagen medger varit avgörande för att inleda förundersökning avseende en lång rad grova brott. Tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation redan i underrättelsestadiet är avgörande för att aktörer, platser och tidpunkter ska kunna kopplas samman för att få tillräcklig grund att inleda förundersökning. Resultatet av analyserade uppgifter om elektronisk kommunikation är också väsentliga för en effektiv planering av den yttre fysiska spaning som är resurskrävande och därför viktig att använda på rätt plats och vid rätt tillfälle. Analys av inhämtade uppgifter redan i underrättelseskedet bidrar därmed till kortare förundersökningstider och ett effektivare utredningsarbete.

5.3 Säkerhetspolisens tvångsmedelsanvändning

I Säkerhetspolisens verksamhet har det med stöd av bestämmelserna i rättegångsbalken och preventivlagen under 2019 totalt fattats 414 beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning. Motsvarande siffra för 2018 var 288. Säkerhetspolisen respektive åklagare har under 2019 fattat 103 beslut med stöd av inhämtningslagen. Motsvarande siffra för 2018 var 190 beslut.

Enligt regeringsuppdraget ska Säkerhetspolisen, om det enligt myndighetens bedömning kan ske utan skada för verksamheten, kommentera orsaken till en ökad eller minskad användning av hemliga tvångsmedel. Antalet beslut om tvångsmedel är helt beroende av karaktären på de ärenden som Säkerhetspolisen hanterar varje år. Vissa ärenden kan medföra att många tvångsmedelsbeslut fattas, medan andra ärenden inte behöver leda till några tvångsmedelsbeslut alls. Detta är också förklaringen till förändringarna sedan 2018. Förändringarna ligger med andra ord inom vad som kan betraktas som en normal årlig variation.

6 Regeringens bedömning av redovisningen av användningen av hemliga tvångsmedel

Utgångspunkter vid användning av hemliga tvångsmedel

Det är av grundläggande betydelse i en rättsstat att rätten till skydd för privat- och familjeliv respekteras. För en effektiv brottsbekämpning är det samtidigt nödvändigt att det finns tillräckliga befogenheter för de brottsbekämpande myndigheterna att i vissa väl avgränsade fall kunna använda hemliga tvångsmedel som ett yttersta hjälpmedel. Vidare är det en självklar utgångspunkt att bestämmelserna om tvångsmedel och deras tillämpning måste leva upp till högt ställda rättssäkerhetskrav. Det integritetsintrång som hemliga tvångsmedel medför kan accepteras om det belagda behovet och nyttan av de hemliga tvångsmedlen är tillräckligt stora.

Vid avvägningen mellan enskildas rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv och samhällets intresse av en effektiv brottsbekämpning är det betydelsefullt att med tillräckligt god precision kunna bedöma vilka resultat som användningen av hemliga tvångsmedel har lett till.

Nyttan av de hemliga tvångsmedlen

För att tvångsmedlens legitimitet varaktigt ska kunna upprätthållas i samhället är det, vid sidan av en noggrann proportionalitetsbedömning, angeläget att i största möjliga mån redovisa vilken betydelse – nytta – tillämpningen av tvångsmedlen har i den brottsbekämpande verksamheten. Ett grundläggande krav för tillstånd till hemliga tvångsmedel är att åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen. Det uttrycket

inrymmer ett kvalitetskrav när det gäller de upplysningar som åtgärden kan ge. Dessutom får de uppgifter man kan komma åt i princip inte vara åtkomliga med andra mindre ingripande metoder, men uttrycket synnerlig vikt behöver nödvändigtvis inte innebära att åtgärden ska ge avgörande bevisning som omedelbart kan leda till en fällande dom (prop. 1988/89:124 s. 44).

Det tidigare nyttobegreppet definierades som antalet fall där det hemliga tvångsmedlet lett till användning av ett annat tvångsmedel mot den misstänkte. Detta nyttobegrepp ifrågasattes av bl.a. Integritetsskyddskommittén och av Utredningen om utvärdering av vissa hemliga tvångsmedel. Integritetsskyddskommittén uttalade i delbetänkandet Skyddet för den personliga integriteten (SOU 2007:22, Del I, s. 186) bl.a. att det inte finns någon klar uppfattning om vad den förväntade effektiviteten är eller bör vara. Utredningen om utvärdering av vissa hemliga tvångsmedel uttalade i betänkandet Utvärdering av buggning och preventiva tvångsmedel (SOU 2009:70 s. 12) att effektmåttet var mycket trubbigt. Även Utredningen om vissa hemliga tvångsmedel som gjort en djuplodande kartläggning av nyttan med hemliga tvångsmedel enligt lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning, preventivlagen och lagen (2008:854) om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott konstaterade i betänkandet Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott (SOU 2012:44 s. 481) att det är en komplex uppgift att beskriva nyttan av tvångsmedelstillämpningen.

I en brottsutredning förekommer det ofta att flera telefonnummer avlyssnas eller övervakas med stöd av flera tillstånd avseende en och samma person. Det förekommer att ett tillstånd i princip enbart leder fram till att ett nytt telefonnummer behöver avlyssnas eller övervakas. Även på andra sätt samverkar resultaten av olika tillstånd och olika hemliga tvångsmedel med varandra på ett sätt som gör att det är svårt att avgöra vilket tillstånd som gett den slutliga nyttan. Mot denna bakgrund anser regeringen att det varken är ändamålsenligt eller lämpligt att slå fast vilka resultat som ska nås vid användningen av hemliga tvångsmedel i enskilda brottsutredningar, eller att i förväg bestämma att en viss procentandel av samtliga fall där hemliga tvångsmedel används ska leda till vissa förväntade resultat (se även SOU 2012:44 s. 481).

I redovisningen för 2019 har myndigheterna, i likhet med redovisningen för 2018, redogjort för några av de olika åtgärder som följt av tvångsmedelsanvändningen. Syftet har varit att det ska vara möjligt att så objektivt som möjligt kunna bedöma nyttan av olika tvångsåtgärder. Myndigheterna har redovisat bl.a. om de inhämtade uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte, till ett annat tvångsmedel, till att effektiv spaning har kunnat genomföras, till att den misstänkte har kunnat avföras från utredningen eller till att den misstänkte har kunnat åtalas. Dessutom har myndigheterna redovisat i vilken utsträckning uppgifter från tvångsmedlet har utgjort underlag i en förhörssituation eller använts som överskottsinformation samt om uppgifterna har bidragit till utredning av brottsutbyte.

Det uppdrag som regeringen beslutade i december 2015 om den årliga redovisningen av vissa hemliga tvångsmedel innebär en ny periodisering av redovisningen av vilken nytta ett tvångsmedel har haft. När det gäller utvecklingen av nyttan av hemliga tvångsmedel över tid innebär den nya

periodiseringen att nyttan under 2019 endast kan jämföras med nyttan 2015–2018, som redovisades på samma sätt.

Fördelningen av de olika formerna av nytta visar att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation under 2019, i likhet med 2016–2018, främst har haft betydelse genom att uppgifterna har medfört att effektiv spaning har kunnat genomföras, att uppgifterna har använts som underlag vid förhör eller att misstankarna har stärkts mot den misstänkte. Betydelsen för effektiv spaning har dock minskat något jämfört med 2018.

Vad gäller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ledde, som nämns i avsnitt 5.1, avgörandet från Kammarrätten i Stockholm som följde på Tele2- domen, till att många teleoperatörer inte lagrade uppgifter i samma omfattning som tidigare. Detta innebar att även om en domstol hade gett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kunde det vara så att beslutet inte gick att verkställa eftersom den aktuella operatören inte hade några uppgifter att lämna ut. Av myndigheternas redovisning framgår att antalet tillstånd och antalet misstänkta personer som har varit föremål för tvångsmedlet ökat under både 2018 och 2019, vilket innebär att det inte finns något stöd i det statistiska underlaget som talar för att åklagare skulle ha avstått från att göra framställan till domstol om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation med anledning av domarna. Den 1 oktober 2019 trädde flera lagändringar i kraft med anpassningar av regleringen om lagring av och tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation i brottsbekämpande syfte, s.k. datalagring, i syfte att göra reglerna förenliga med EU-rätten på området (prop. 2018/19:86). I likhet med vad myndigheterna redovisat har den nya lagstiftningen varit i kraft så pass kort tid under 2019 att det återstår att se vilken effekt de nya bestämmelserna kommer få för de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation.

När det gäller hemlig kameraövervakning har uppgifterna, i likhet med 2016–2018, haft allra störst betydelse för att effektiv spaning har kunnat genomföras. Betydelsen ökade jämfört med 2018. Betydelsen av hemlig kameraövervakning har även ökat i flera andra avseenden under 2019, bl.a. när det gäller i vilken mån uppgifterna har bidragit till att annat tvångsmedel använts mot den misstänkte, i vilken mån uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte, i vilken mån uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat avföras från utredningen och i vilken mån uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat åtalas. Den enda minskningen under 2019 jämfört med 2018 gäller i vilken mån uppgifterna har bidragit till att något tvångsmedel använts mot annan person i samma förundersökning.

Även för hemlig rumsavlyssning har, i likhet med 2017 och 2018, den främsta betydelsen av uppgifterna varit att tvångsmedlet har lett till att effektiv spaning har kunnat genomföras. Betydelsen har dessutom ökat jämfört med 2018. Hemlig rumsavlyssning har därutöver under 2019 särskilt ökat i betydelse när gäller i vilken mån uppgifterna har utgjort underlag i förhörssituation, i vilken mån uppgifterna har bidragit till att den misstänkte kunnat avföras från utredningen, i vilken mån uppgifterna har åberopats som bevisning i stämningsansökan och i vilken mån uppgifterna har bidragit till att något tvångsmedel använts mot annan person i samma förundersökning. Endast betydelsen när det gäller i vilken

mån uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte har minskat jämfört med 2018. Det bör dock beaktas att det rör sig om ett begränsat antal tillstånd till hemlig rumsavlyssning och att enskilda ärenden därmed kan få ett mycket stort genomslag i statistiken. Myndigheterna har redovisat ett exempel för att beskriva nyttan av uppgifterna.

När det gäller inhämtning enligt inhämtningslagen har Polismyndigheten och Tullverket, som framgår i avsnitt 5.2, uppgett att den typiskt sett vanligaste nyttan har varit att underrättelseinformation om hantering av stora mängder narkotika eller vapen eller förestående grova våldsbrott lett till att förundersökningar har kunnat inledas. I några fall har också analysen av uppgifter lett till att Polismyndigheten och Tullverket har kunnat undvika att i onödan belasta sina spanings- och utredningsresurser till följd av felaktiga eller ofullständiga underrättelser. Enligt den redovisning som myndigheterna lämnat har det även förekommit att befarade förestående mord och andra grova brott förhindrats efter analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation. Under förundersökningarna har användning av andra hemliga tvångsmedel i kombination med spaning och utredningsarbete i sin tur lett till att misstänkta har frihetsberövats och att stora mängder narkotika samt i vissa fall vapen har tagits i beslag. Myndigheterna har också redovisat ett antal exempel för att beskriva nyttan av inhämtningen.

Av myndigheternas redovisning framgår att de hemliga tvångsmedlen fyller en mycket viktig funktion för det brottsutredande arbetet. Den visar också att de hemliga tvångsmedlen har inneburit en reell nytta.

Ytterligare åtgärder

Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten registrerar sedan mitten av januari 2017 ärenden om hemliga tvångsmedel i ett särskilt it-stöd, HTM-Cåbra. De statistiska uppgifterna om antalet tillstånd och antalet misstänkta personer som ligger till grund för redovisningen för 2019 är för tredje gången hämtade från detta system. Tidigare år har uppgifterna hämtats från manuella diariet. Att ärenden om hemliga tvångsmedel registreras i ett digitalt system bidrar enligt regeringens bedömning till en högre effektivitet och bättre kvalitet i myndigheternas redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel.

Regeringens ambition är att se till att skrivelsen till riksdagen håller en hög kvalitet. Regeringsuppdraget till myndigheterna om en årlig redovisning har ändrats flera gånger på grund av lagändringar, men är också resultatet av ambitionen att säkerställa kvaliteten på den årliga redovisningen. Regeringen gav 2015 myndigheterna ett utvidgat uppdrag som bl.a. innebär att uppgifter om interimistiska beslut ska omfattas samt att Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel i viss utsträckning ska redovisas. Enligt regeringen ger ett bredare underlag en fullständigare bild av användningen av hemliga tvångsmedel. Varje ändring i uppdraget påverkar dock jämförbarheten med tidigare års redovisningar och redovisningen för 2019 kan därför endast fullt ut jämföras med redovisningarna för 2015–2018.

Regeringen fortsätter att prioritera insatser för att bekämpa och förebygga brott. Regeringen fortsätter också arbetet med att modernisera

de utredningsverktyg som behövs för en effektiv brottsbekämpning samtidigt som den personliga integriteten värnas.

Som nämnts gäller sedan den 1 oktober 2019 nya bestämmelser om datalagring vid brottsbekämpning. Med de nya datalagringsreglerna återfick de brottsbekämpande myndigheterna ett av de viktigaste verktygen för att förhindra och bekämpa brott. Riksdagen har i samband med att de nya reglerna om datalagring antogs tillkännagett för regeringen att den skyndsamt ska återkomma med förslag som dels innebär en mer omfattande skyldighet att lagra uppgifter med koppling till nationell säkerhet, dels innebär en mer omfattande lagringsskyldighet generellt (bet. 2018/19:JuU27 punkt 6, rskr. 2018/19:296). Tillkännagivandet bereds i Regeringskansliet.

Den 1 april 2020 trädde lagen om hemlig dataavläsning i kraft (se avsnitt 3.6). Den nya lagen är en viktig del i regeringens arbete för att motverka den grova och organiserade brottsligheten i Sverige. Hemlig dataavläsning ger bättre och effektivare möjligheter att ta del av information som tidigare inte varit tillgänglig t.ex. på grund av kryptering. Redovisningen av användningen av det nya tvångsmedlet ska ske med början 2021.

Utredningen om rättssäkerhetsgarantier vid användningen av vissa hemliga tvångsmedel lämnade i augusti 2018 sitt slutbetänkande Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61). Utredningen lämnar flera förslag för att stärka rättssäkerheten när hemliga tvångsmedel används. Utredningen föreslår även att de brottsbekämpande myndigheterna i större utsträckning än i dag ska få använda sig av överskottsinformation. Betänkandet har varit ute på remiss och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

En utredare har haft i uppdrag att lämna förslag till regler om en skyldighet för teleoperatörer att registrera uppgifter om abonnemang för kontantkort. Syftet är att uppgifterna ska finnas tillgängliga för brottsbekämpande ändamål. I utredarens uppdrag har även ingått att se över vissa frågor med koppling till teleoperatörers medverkan när uppgifter hämtas in av brottsbekämpande myndigheter. Uppdraget har redovisats i promemorian Registrering av kontantkort, m.m. (Ds 2020:12), som för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Slutligen har regeringen den 14 oktober 2020 beslutat att tillsätta en utredning om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (dir. 2020:104). En särskild utredare har fått i uppdrag att se över delar av regleringen om hemliga tvångsmedel. Syftet är att ta ställning till hur hemliga tvångsmedel ska kunna användas i en större utsträckning för att bekämpa allvarlig brottslighet. Utredaren ska bl.a. ta ställning till om det ska bli möjligt att lägga ihop det förväntade straffet av flera brott som en person misstänks för så att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning ska kunna användas i större omfattning än idag. Utredaren har även fått i uppdrag att ta ställning till om åklagare ska få möjlighet att fatta interimistiska beslut om hemlig rumsavlyssning. Utredaren ska redovisa sina slutsatser senast den 14 april 2022.

Sammanfattande bedömning

Skr. 2020/21:59

Regeringens bedömning är sammanfattningsvis att myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel under 2019 har varit ett ändamålsenligt och nödvändigt instrument i brottsbekämpningen.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 december 2020

Närvarande: statsrådet Johansson, ordförande, och statsråden Lövin, Baylan, Hallengren, Hultqvist, Andersson, Bolund, Damberg, Shekarabi, Ygeman, Eriksson, Linde, Ekström, Eneroth, Nilsson, Ernkran, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko

Föredragande: statsrådet Damberg

Regeringen beslutar skrivelse Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2019